

Sundbyberg 2012-04-25

Dnr.nr: S2011/10814/FST

Vår referens: Mikael Klein

Er referens: Lina Pastorek

Socialdepartementet

Enheten för familj och
sociala tjänster

Remissvar:

Hjälpmedel- ökad delaktighet och valfrihet

Handikappförbunden

Handikappförbunden är ett partipolitiskt och religiöst obundet samarbetsorgan för rikstäckande handikappförbund. Vårt mål är ett samhälle för alla. Det samhället präglas av solidaritet, jämlikhet och full delaktighet för alla människor. Handikappförbunden representerar 39 medlemsförbund med sammanlagt cirka 450 000 enskilda medlemmar.

Sammanfattning

Handikappförbunden stödjer ambitionen att ge den enskilde hjälpmedelsanvändaren en ökad valfrihet och ett större inflytande över sin hjälpmedelsförsörjning. Det råder idag stora brister i hjälpmedelsförsörjningen som strider mot rätten till hjälpmedel, såsom den är formulerad i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Vi ser positivt på att initiativ tas för att förbättra den rådande situationen, men tror inte föreslagna åtgärder med utökat valfrihetssystem kommer att lösa de mer grundläggande problemen med den svenska hjälpmedelsförsörjningen. En utveckling som leder till en kostnadsövertäckning på den enskilde, eller där den enskildes

behov inte fullgott tillgodoses, kan vi aldrig acceptera. Vi förordar därför att en mer omfattande försöksverksamhet med Fritt Val genomförs och utvärderas grundligt, innan en ny modell introduceras.

Positiva ambitioner med Fritt Val

Handikappförbunden stödjer ambitionen att ge den enskilde hjälpmedelsanvändaren en ökad valfrihet och ett större inflytande över sin hjälpmedelsförsörjning. Fritt Val torde innebära en viktig maktförskjutning från handläggare till brukare. Utredningen har också på ett positivt sätt tagit fasta på behovet av en ständig utveckling av nya produkter inom hjälpmedelsområdet. I takt med den tekniska utvecklingen och ny kunskap om hur olika funktionsnedsättningar kan underlättas genom hjälpmedel, behöver producenter av hjälpmedel få rätt stimulans att utveckla och förbättra utbudet. Det finns i utredningen ett viktigt resonemang om hur fler producenter kan få tillgång till hjälpmedelsmarknaden, vilket torde innebära en positiv stimulans av innovation och utveckling.

Hjälpmedel är en del av habilitering eller rehabilitering

Väl fungerande och individuellt anpassade hjälpmedel är en viktig förutsättning för att många personer med funktionsnedsättning kan ha en fungerande vardag och leva ett självständigt liv.

Handikappförbunden vill inskräpa vikten av Hälso- och sjukvårdslagets definition av att "hjälpmedelsförskrivning är en integrerad del i hälso- och sjukvårdens processer, där hjälpmedlet ska kompensera för en persons aktivitetsbegränsningar, underlätta behandling eller förebygga komplikationer. Hjälpmedelsförskrivning utgör inte någon isolerad insats utan är en del av en habiliterings- eller rehabiliteringsprocess. I all vård, inklusive habilitering och rehabilitering, är helhetssynen på personens behov och situation viktig."

En för kraftig förskjutning av ansvaret för hjälpmedel till den enskilde brukaren riskerar att urholka hjälpmedlens viktiga funktion i en sammanhållen habiliterings- eller rehabiliteringsprocess. En negativ följd av detta kan bli att vårdgivarens ansvar för den sammanhållna behandlingen försvagas.

Ett utökat ägaransvar för brukaren väcker också frågor om den principiella utgångspunkten att den enskilde inte ska belastas med extra kostnader till följd av sin funktionsnedsättning eller kroniska sjukdom, är på väg att eroderas.

Hjälpmedelsförsörjningen har idag stora brister

Handikappförbundens projekt "Hjälpmedel en förutsättning för delaktighet och god livskvalitet" undersökt år xx hjälpmedelsförsörjningen i Sverige. Resultaten visar att regelverken skiljer sig åt mellan landsting/region. Fler och fler hjälpmedel betraktas som ett egenansvar vilket innebär att användaren själv ska bekosta och köpa produkten i vanliga butiker. Att åberopa egenansvaret har i flera fall blivit ett sätt att ransonera bort olika hjälpmedel. En annan bedömning är, att hjälpmedel som inte kräver hälso- och sjukvårdens kompetens för att prövas ut också klassas som egenvårdsprodukter. Resultaten visar att avgifter för hjälpmedel förekommer i alla landsting/regioner. Avgifterna i sig varierar dock mycket mellan de olika landstingen/regionerna och kan tas ut för hela hjälpmedlets faktiska kostnad eller för en del av kostnaden. Kostnaderna varierar också beroende på vilket hjälpmedel det är och varierar från län till län. Det finns även skillnader när det gäller besöksavgifter, utprovningsavgifter och hyresavgifter med mera. Projektet konstaterar att olikheterna i landet är mångdubbelt fler än likheterna. I vår alternativrapport till FN:s övervakningskommitté om hur Sverige efterlever konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning¹, konstaterar vi:

- Endast 10 av 20 svarande landsting beviljar hjälpmedel till personer över 18 år med dokumenterade läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. (Tre landsting svarar att de håller på att utreda frågan om hjälpmedel för målgruppen.)²
- Endast elva av 20 landsting svarar att de utreder läs- och skrivsvårigheter hos barn under 18 år.
- Av Handus levnadsnivåundersökning³ bland dövblinda framgår att drygt en tredjedel av samtliga svarande saknar något eller några hjälpmedel som de behöver för att kompensera sin syn- och/eller hörselskada.

---

¹ Funktionshindersrörelsens Alternativrapport, mars 2011

² Dyslexiförbundet, Enkät om förskrivning av hjälpmedel, Solna, 2010

³ Handu, Levnadsnivåundersökning- personer med dövblindhet svarar, 2007

- En högre andel män än kvinnor får två hörapparater. Det är även stora skillnader i vad hörselskadade betalar för hörapparater och hjälpmedel.⁴
- Det är vanligt att personer med kognitiva funktionsnedsättningar inte får de hjälpmedel som de behöver trots att utvecklingen inom kognitionsområdet gått framåt. En förklaring tycks vara att omgivning och förskrivare saknar tillräckliga kunskaper om kognitiva funktionsnedsättningar och kognitiva hjälpmedel.⁵

Funktionshindersrörelsen kommenterar i Alternativrapporten bristerna enligt följande:

- Nationella regelverk som styr hjälpmedelsområdet måste skapas för att komma tillrätta med olikheterna. Den enskildes behov av hjälpmedel måste stå i centrum och tillgodoses utan merkostnader för den enskilde individen.
- Brukare och vårdnadshavare måste alltid få kännedom om vilka hjälpmedel som finns. Enskilda ska inte först själv behöva ta reda på vad som finns innan man kan diskutera med förskrivaren.

Funktionshindersrörelsen rekommenderar i Alternativrapporten därför den svenska staten att:

- Säkerställa att alla får nödvändig habilitering och rehabilitering oavsett var i landet man bor och oberoende av funktionsnedsättning, ålder och kön.
- Se till att nationella regelverk för habilitering, rehabilitering och hjälpmedelstildelning skapas.
- Se till att alla vårdavgifter (inklusive avgifter för hjälpmedel) ska omfattas av högkostnadsskyddet i Hälso- och sjukvårdslagen.
- Säkerställa att nödvändig kunskap finns inom specialistvården samt se till att utbildningsmöjligheter vidgas.

---

⁴ Hjälpmedelsinstitutet, statistik på hörselområdet 2009, 2010

⁵ Hjälpmedelsinstitutet, Kognitiva hjälpmedel - Nationell uppföljning av hjälpmedelsförsörjningen för personer med kognitiva funktionsnedsättningar, 2010

Med vänlig hälsning

Handikappförbunden

Ingrid Burman

Ordförande

Problem med ickevals-alternativ

Vilket utbud och vilken hjälp får de användare som inte kan eller vill ta ansvar för att välja sina hjälpmedel?

Försöksverksamheten "Fritt val av hjälpmedel" reser frågor

Den försöksverksamhet av Fritt Val av hjälpmedel, som genomfördes 2008-2009 i landstingen Kronoberg, Södermanland och Stockholm, pekar i slutrapporten på ett antal frågor som behöver uppmärksammas. Bland annat betalade den enskilde i genomsnitt 4200 kronor mer än rekvisitionsbeloppet per person för sina hjälpmedel.

Oklart konsumentskydd för eget ägande

Om en del hjälpmedel övergår i eget ägande, väcks en rad frågor om vilket konsumentskydd den enskilde användaren har. Ansvar för underhåll, reparationer och försäkring följer naturligt med ägandet, men också frågor om reklamation, produktansvar.

Information om utbudet

I betänkandet föreslås att intresseorganisationer ska kunna spela en viktig roll i arbetet med att sprida information om utbud.